

Oponentský posudek disertační práce

Autor: **Mgr. Petra Vaňková**

Název práce: **Didaktické aspekty pojmového mapování na základní škole**

Zpracoval: Doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.

Disertační práce Mgr. Petry Vaňkové je zaměřena na problematiku využití pojmových map v edukačním procesu. Zvolené téma je nesporně velmi podnětné a aktuální, protože podobných prací zaměřených na oblast základního školství není mnoho. Badatelský zájem autorky navazuje na dosavadní, poměrně široce rozvíjené teorie zkoumání pojmových map zejména v kognitivní psychologii a je východiskem pro ověřování možností využití pojmových map jako didaktického prostředku ke zvýšení efektivity vzdělávacího procesu. Aktuálnost zvoleného tématu disertace zvyšuje i uplatnění a podpora informačních technologií.

Práce má klasické rozvržení. Teoretická část je věnována terminologickému vymezení relevantních pojmů. Autorka provedla podrobnou analýzu pojmové mapy z hlediska psychologického, výsledky zpracovává do kontextu didaktických prostředků a možností zapojení komunikačních a informačních technologií. Teoretickou část uzavírá proces tvorby pojmové mapy.

Hlavní přínos práce spočívá v části výzkumné. Cílem výzkumného šetření bylo ověřit efektivitu pojmových map jako didaktického prostředku. Tomuto cíli dobře odpovídá zvolená metoda akčního výzkumu, která umožnila přímou účast experimentátora jak v reálné edukační situaci, tak i při vyhodnocování výsledků. K ověřování názorů zúčastněných žáků bylo využito dotazníkové šetření. Aby bylo dosaženo objektivního přínosu uplatnění pojmových map ve výuce, autorka účelně zvolila komparativní experiment. V jeho rámci provedla výzkumné šetření u kontrolní skupiny žáků, v obou případech se jednalo o žáky 2. stupně základní školy. Příprava i vlastní průběh akčního výzkumu jsou velmi exaktně zpracovány, popsány, zdokumentovány a precizně graficky prezentovány. Totéž lze říci i o zpracování komparativního experimentu.

Jistou připomínku lze uvést k poněkud menší přehlednosti výsledků. Námitku lze vyslovit i k nižšímu počtu respondentů (24 žáků v akčním výzkumu).

Zpracování výzkumného materiálu přineslo zajímavé výsledky v akčním výzkumu a zejména v komparativním experimentu. Potvrdil se předpoklad, že pojmové mapy lze považovat za inovativní didaktický prostředek, který za určitých podmínek může zkvalitnit vzdělávací proces. Pojmové mapy usnadňují rychlejší vhléd do dané problematiky, a to nejen u jednotlivců, ale i v rámci skupiny. Umožňují snazší tvorbu hierarchií a mohou usnadnit deduktivní metodologický postup usuzování od pojmů abstraktních ke konkrétním. Lze předpokládat i vyšší míru motivace a koncentrace při práci s pojmovými mapami.

Autorka prokázala velice důkladnou a systematickou znalost odborné literatury zabývající se danou problematikou v celé šíři. Dokladem je obsáhlý seznam českých i zahraničních zdrojů uvedených v textu, i v závěru práce. Práci doplňují vhodně zvolené přílohy. Autorka dokázala vhodně propojit psychologický a pedagogický pohled na danou problematiku. Předností je i osobní účast autorky disertace v roli učitele-výzkumníka, která jí umožnila bezprostřední řízení průběhu výzkumu. Zvolené odborné téma disertace je v kontextu výchovně vzdělávací práce v českých školách velmi aktuální, současně však velmi náročné. Autorka se zhostila jeho zpracování na vysoké odborné úrovni a přináší nové poznatky. Velmi dobře zpracované obsahové stránce práce odpovídá i její kvalitní formální zpracování. Práce je psána kultivovaným jazykem (kromě s. 86 dole) a její pečlivá úprava zcela odpovídá požadavkům kladeným na práci tohoto typu.

Disertační práce je přínosem pro pedagogickou vědu a může být vzhledem k promyšlené metodologii a způsobu zpracování inspirací pro řešení podobně zaměřených a charakterem analogicky situovaných témat.

Dotazy a úkoly k obhajobě:

Jaké jsou možnosti využití pojmových map i mimo oblast informačních a komunikačních technologií?

Je možné předpokládat, že pojmové mapy vyžadují specifický způsob myšlení a vyhovují pouze části žáků?

Jaké jsou nezbytné pedagogické kompetence učitele, aby využití pojmových map bylo ve výuce úspěšné?

Nabízí se úvaha, zda používání pojmových map neskrývá určité riziko v potlačení verbálního projevu a omezení slovní zásoby? (na s. 73 má žák raději pojmové mapy, protože „nechce dlouhé texty“.)

Závěr:

Autorka Mgr. Petra Vaňková prokázala ve své disertační práci schopnost samostatné vědecké práce. Disertační práce splňuje požadavky, které jsou kladeny na tento typ práce. V souladu s výše uvedeným hodnocením **doporučuji** disertační práci Mgr. Petry Vaňkové k obhajobě a po úspěšném obhájení udělení titulu Ph.D. pro obor Pedagogika.

doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.

oponent

V Praze dne 30. 5. 2016